શ્રી સ્વરજ્ઞાન.

સંતોના જુના ગ્રંથો-

ઉપરથી

સંગ્રહકર્ત્તા તથા પ્રકાશક,

સ્વામી પરમાનંદજી કાયમપંથી,

મુ. ફાટા પોસ્ટ જોજવા,

તા. સંખેડા (બરોડા સ્ટેટ)

પ્રત ૧૦૦૦ | ઇ. સ. ૧૯૨૯ | આવૃતિ ૧લી

મુલ્ય સદઉપયોગ.

આ પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણાં:-

૧—પા. બાપુભાઇ રામદાસ,
મુ૦ ગુંડીચા
તા. સંખેડા (બરોડા સ્ટેટ)

૨—પા. છીતાભાઇ લલ્લુભાઇ ભગત,
મુ૦ સીકોદરા
પો. કોસીંદ્રા, તા. સંખેડા
(બરોડા સ્ટેટ)

ॐ परिब्रह्म कैवल्याय नमः

શ્રી સ્વર જ્ઞાન.

(ચોપાઇ.)

પરમ ગુરૂકે શીર પદ શીર નાઈ, જ્ઞાન શરોદાકો કહું ગાઇ;
જાકુ સુરકો જ્ઞાન ના હોઈ, પશુ સમાન મનુષ્ય હે સોઇ. ॥૧॥
જો નરને સુર જ્ઞાન ન જાન્યાં, સો પંડીત હે મૂઢ સમાના;
જો સ્વર જ્ઞાન જાને ન જોગી, ઓર જીવ સમ સો ભવ રોગી. ॥૨॥
જોતીષ વૈદક વિદ્યા માંહી, બીન સ્વર સીધી કછુ નાંહી;
બ્રહ્મા આદીક દેવહી જેતે, હે સ્વર જ્ઞાન પરાયણ તે તે. ॥૩॥
જો નરકું હોવે સ્વર જ્ઞાના, સો નર કહીએ દેવ સમાના;
જો સુર સાધે સુરત લગાઈ, જ્ઞાન ત્રીકાલ હોત હે તાઇ. ॥૪॥
દુરકી દેખે દુરકી પેખે, ચૌદ લોકકી મનકી પેખે;
જો નર સાધે અપની સાસા, સો નર દેખે અજબ તમાસા. ॥૫॥

(દોહા.)

નાભી સ્થાનક કુંડળી, શક્તિ ભુજંગાકાર,
બાંધી નાડી તાહીમેં, હે બહોતેર હજાર. ॥૧॥
દસ નાડી તાહીમેં બડી, તામેં બડી હે તીન;
ઈંગલા પીંગલા સુક્ષમણા, જાને જોગ પ્રવીણ. ॥૨॥

સકાર સાસા પ્રવેસમાં, નીકસત હોત હકાર;
શકિત રૂપ હે સકાર, શંભુ રૂપ હે હકાર. ॥૩॥
શક્તિ રૂપ હે ચંદ્રમા, વામ નાડીમાં વાસ;
શંભુ રૂપી સુરજ હે દક્ષણ નાડી વાસ. ॥૪॥
મધ્ય નાડી હે સુક્ષ્મણા, તામે પાવક વાસ;
તાકું કહીએ શુક્ષ્મણા, સ્વાસ વહે દો પાસ. ॥૫॥
પંચ કળા એક એકમેં, ક્રમ ક્રમ કરે પ્રકાશ;
પૃથ્વી જળ અરૂ તેજ હે, વાયુ ઓર આકાશ. ॥૬॥
પૃથ્વી વહે સુ મધ્યમાં, સુધી ગાઢી ધાર;
પીત બરની ચોકોન હે, પ્રમાંન આંગુલ બાર. ॥૭॥
મીસ્ટ સ્વાદ ધીરજ હીયે, સાત્વીક વરતી હોય;
ત્રુષ્ટી રહે મનને વીષે, એ ગુણ પૃથ્વી કે જોય. ॥૮॥
નીચેકો પાની વહે, ધવળ ધનુસ આકાર;
સોડસ આંગુલ માપ હે, સ્વાદ મધુરા સાર. ॥૯॥
મન વરતે આનંદમાં, ચહે ભલા કછુ ભોગ;
નાભી લઘુ રાચ લે, ગુણ સાત્વીક સંજોગ. ॥૧૦॥
અગ્ની તત્વ ઉંચા ચલે, ત્રીકોણ રાતો રંગ;
ચલે સો આંગુલ ચારમાં, ગુણ તામસ મન સંગ. ॥૧૧॥
આલસ નિંદ્રા અંગમાં, કલેસ યુક્ત રહે ચીત;
તીક્ષણ જાકા સ્વાદ હે, એ અગ્ની કી રીત. ॥૧૨॥
વાયુ તત્વ તીરછા વહે, આંગુલ અષ્ટ પરમાણ;

હુરા રંગ ખટકોણ હે, ગુણ રાજસ સો જાન ॥૧૩॥
ચપલ ચીત વરતી રહે, સ્વાદ ચરપરા હોય;
યું ઉલું વાયું ચલે, યહ નીચ્ચે કરી જોય. ॥૧૪॥
ચાર તત્વકે સંધમાં, ચલે તત્વ આકાશ;
ધુમર બરનહે સુન્યશા, બાહેર નાંહી પરકાસ. ॥૧૫॥
ફીકા જાકા સ્વાદ હે, આંગુલ માપ ના હોય;
સ્વભાવ હોયે વીસમૃતી, એહી લક્ષણ નભ જોય. ॥૧૬॥
એક એક ઘટીકા લગે, વહે એક એક ફેર;
સાંઠ ઘડી દીન રેનમાં, આવત બાર બાર બહેર. ॥૧૭॥
પૃથ્વી બલ પચાસ પલ, જલ બલ પલ ચાલીશ:
તેજનકો બલ ત્રીસ પલ, વાયુ બલ પલ વીસ. ॥૧૮॥
દસ પલ બલ આકાસકો, રહે સુક્મણા માંહી;
ધરે ધ્યાંન પરિગ્રહકો, ઓર કછુ કરનાં નાંહી. ॥૧૯॥
એહી વિધી પાંચુ તત્વ કો, કુલ બલકો અનુમાન:
સકલ શુભાશુભ કામમે, જાને સુરતે જાંન. ॥૨૦॥
પૃથ્વી જલ શુભ તત્વ હે, તેજ મીશ્ર ફલ હોય;
હાની ઓર મૃત્યુ કરે, નભ પુની મારૂત હોય. ॥૨૧॥
પૃથ્વી લાભ દીનમે કરે, નીસા લાભ હોય નીર;
હાંની અગ્ની વાયુમાં, નભમે જાય શરીર. ॥૨૨॥
પૃથ્વી લાભ હોય પુરવમે, જલસે દક્ષણ વાસ;
તેજ તત્વ પશ્ચિમ દીશા, વાયુ ઉત્તર ખાસ ॥૨૩॥

શુન્ય રહત સબ કોનમેં, જાને સુરકે વેત;
સુરમે લાભ અલાભકી, દીસા ભેદ કહી દેત. ॥૨૪॥
પૃથ્વી ચીંતા મૂળકી, જલ વાયુમે જીવ;
ધાતુ ચીંતા તેજમાં, સુન્ય સુન્ય સદૈવ. ॥૨૫॥
ચંદ્રવાર જલતત્વ હે, કારજ સીધી કરનાર;
બુધવારે ધરતી ભલી, વાયુતત્વ ગુરૂ સાર. ॥૨૬॥
તેજતત્વ ભ્રગુવારમે, સીધ્ધી કરે સબ કાંમ;
તત્વ ચાર ચહુ વારમેં, જો નાડી વહે વામ. ॥૨૭॥
અગ્નીતત્વ રવીમેં ભલો, વાયુ મંગલ હોય;
સનીવાર આકાશમેં, નાડી દક્ષિણ જોય. ॥૨૮॥
વામ સુરજ ઓર દાહીના, કહે તત્વ અરૂ વાર;
તામે જો કારજ કરે, હોય સીધ્ધી નીરધાર. ॥૨૯॥
જંગમમે પૃથ્વી વશે, વરૂણ ચરણમેં વાસ;
વાયુતત્વ રહે ઉદરમેં, ચરણમેં તેજ નીવાસ ॥૩૦॥
નભકા વાસા સીસમેં, સુનો સતીજી વાત;
કરે જોધ જોહી તત્વમેં, તેહી તેહી અંગે ઘાત ॥૩૧॥

(ઇતીશ્રી પંચતત્ત્વ વીચાર)

અથ નાડી વીચાર.

શુકલ પક્ષ હે ચંદ્રકો, કૃષ્ણ પક્ષમેં ભાન;
પરવા આદી લેયકે, તીન તીન દીન જાન ॥૧॥
પરવા તે પુની તેજલું, ચંદ્ર નાડી હે સાર;
ફેર સુરજ ફેર ચંદ્રમા, ઉજવલ પક્ષ વીચાર ॥૨॥

કૃષ્ણ પક્ષકી આદીમેં, તીન દીન લે ભાંન;
ફેર ચંદા ફેર ભાંનહે, તીન તીન દીન જાંન ॥૩॥
ચંદ્ર તીથીમેં સુરજ વહે, સુરજ દીનમેં ચંદ્ર;
અશુભ કરે હાંની કરે, મન ઉદવેગી ચંદ્ર ॥૪॥
નીકો નીજ નીજ ઉદયમેં, ઉલટે ઉલટા હોય;
તાતે દોનું પક્ષમેં, જન કરીકે જોય ॥૫॥
ચંદમી વારે રાત્રીમેં, દીને દીવાકર વાર;
એ અભ્યાસ સદા કરે, સો જોગી નીરધાર ॥૬॥
અલંકાર ભુખન વસન, ચાત્ર કામ વીવાહ;
પ્રવેશ ઓરૂ શુભ કામમેં, ચહીએ ચંદ્ર પ્રવાહ ॥૭॥
દુત, યુધ, વીગ્રહ સમે, મૈથુન ભોજન અસ્નાંન;
ભય ભંગ વહેવારમાં, ચલના ચહીએ ભાંન ॥૮॥
દુર યુધમે જય કરે, ચંદા વહેતા હોય;
સમીપ યુધમેં જય, સુરજમેં જોય ॥૯॥
જાત્રા ઓર વિદેસમે, જો કોઈ ધરતે જાય;
જેહી નાડી વહે આપકી, સો પગ પ્રથમ ઉઠાય. ॥૧૦॥
ચંદા સમ પગ દીજીએ, વીસમ પગ દે સુર;
જાત્રા આદી વીદેસમાં, પાવે સુખ ભરપુર. ॥૧૧॥
ચંદા દીજે ચારણ, સુરજ સુરજ પાંચ ડગ જાય;
જાત્રા ઓર વીદેસમાં, મન ચીંત્યાવા ફલ પાય. ॥૧૨॥
સુરજ વહેતે ચાલીએ, પુરવ ઉતર દેસ;

દક્ષીણ પશ્ચિમ દેસમેં, સસીમાં ચલે નરેશ. ॥૧૩॥
નાડી ચાલે ચંદ્રકી, પુરવ ઉતર દેસ;
હાની મૃત્યુ ભય કરે, કહી સરોદે ગાય. ॥૧૪॥
સુરજ સુરજમેં કોઈ નર, દક્ષણ પશ્ચિમ જાય;
ચોર મીલે શત્રુ મીલે, કારજ સીધી નવ થાય. ॥૧૫॥
વિવાદ ઝઘડા જુધમેં, ચંદ્રા વહેતા હોય;
પુરવ ઉતર પુઠય દે, કરે ખેલ જો કોય. ॥૧૬॥
દક્ષણ પશ્ચિમ પુઠય દે, જો વહેતા હોય ભાંન;
દુત જુધ. અરૂ વાદમાં, જીત સહી સુજાંન. ॥૧૭॥
પુરણ ગ્રહ પદ ચંદ્રકો, ઉંધે વામ સનમુખ;
સજનકુ તાંહાં રાખીયે, દુરીજન દેવે દુઃખ. ॥૧૮॥
નીચા પીછા દાહીના, પુરણ ગ્રહ ગ્રહ રાજ;
સજ્જનકુ તાંહાં રાખીએ, દુરીજન કરે અકાજ. ॥૧૯॥
વાઘ સરપ વીછું ચોરકું, રાખો રીતે પાસ;
કોપ કરી આવે પુની, કરી શકે નહિ ત્રાસ. ॥૨૦॥
ગુરૂ બંધુ નૃપ પુત્ર પુની, જો હીત કરતા હોઈ;
પુરન અંગે લીજીએ, સુખદાયક સબ કોઈ. ॥૨૧॥
શત્રુ હોયે આપકો, રાખો રીતી પાસ;
સો નીશ્ચે હારી રહે, આપહી પાવે નાશ. ॥૨૨॥
આગે રાખે શુન્ય ગ્રહ, કરે પુરનમેં દ્રષ્ટ;
શુન્ય સ્થાન શત્રુ રહે, નીશ્ચે પાવે નષ્ટ. ॥૨૩॥

જોધ પશ્ચીમ દોનું કરે, કહે કાંનકી હે જીત;
પહેલા જીતે પરનમેં, જીતે દુજા રીત. ॥૨૪॥
ચંદા ચોર વિખકુ હરે, બલા વસ રવી માંહ્ય;
મોક્ષ કામમાં સુક્ષ્મણા, ઓર ન કીજે કાંઈ. ॥૨૫॥
સુરજમેં ભોજન કરે, નારી વસકો કરમ;
સયન કરે સો સુરજમેં, પંડીત જાંને મરમ. ॥૨૬॥
સો કરતા જ્વર આરતીમેં, વીખ મૂરછાત્રી હોય;
બોધ કરે જો સજનકુ, ચંદ ચલાવે સોય. ॥૨૭॥
પ્રછક પુરણ નાડીમેં, કરે શુભાશુભ કાંમ;
તાકી સીધી જાંણીએ, શુન્ય શુન્ય તમામ. ॥૨૮॥
પ્રછક આવે શુન્યસે, બેઠે પુરણ પાસ;
તાકી સીધ્ધી જાંણીએ, શુન્યે કાજ વીનાશ. ॥૨૯॥
પ્રવેસ હોવે શ્વાસકા, પ્રછક પુછે બાત;
તાકી સીધી જાંણીએ, નીકસી નીષ્ફલ જાત. ॥૩૦॥
પ્રછક પુછે સુરજમેં, વીસમ વરણ જો હોય;
સમ અક્ષર હોય ચંદ્ર મેં, કારજ સીધી સોય. ॥૩૧॥
વિપરીત જો અક્ષર મીલે, વીપ્રીત હોવે શ્વાસ;
તાકું એસો ભાખીએ, કારજ હોવે નાસ. ॥૩૨॥
ગુરૂ શુક્ર બુધ ચંદ્રમાં, વામ નાડી કે વાર;
મંગલ શની રવી હે ભલા, હોય સુરજ ચાર ॥૩૩॥
મેસ કર્ક તુલા મકર, હે ચાર લગ્ન ચાર એહ;

સુરજ નાડીમેં ભલે, કરે કામા શુભ જેહ. ॥૩૪॥
વૃખ સીંહ વૃશ્ચક ભલે, કુંભ સહીત સ્થિર ચાર;
સ્થીર કારજ સીધી કરે, ચંદ્ર જોગકી લાહાર. ॥૩૫॥
મીન મીથુન ધન્ય કન્યકા, એ કહીએ દ્વી સભાવ;
તાકી નાડી સુક્ષ્મણા, જાકો મંન પ્રભાવ. ॥૩૬॥
તીથી વાર અક્ષર મીલે, લગ્ન નાડીકે સંઘ,
તત્વ મીલે તાહીમેં, તો અતી ભલા પ્રસંગ. ॥૩૭॥

(ચોપાઈ)

સ્થીર કારજ જગમાંહે જે તે, ચંદ્ર જોગમેં કરીએ તે તે;
અન ધનાદી સંગ્રહ જેહી, ચંદ્ર જોગમેં કરના તેહી. ॥૧॥
વાપી કુપ સરોવર ખાસા, ગામ બસાવે ઘરમે વાસા;
બાગ બગીચા ધાંમ બનાવે, ખેતી વણજ વિદ્યા શીખાવે. ॥૨॥
વિવાહ તીરથ દાંન જો કરહી, વસ્ત્રાઆભુષણ જો વપુ ધરહી;
દીક્ષા મંત્ર ચોગ આરાધે, દેવ ઉપાસન સાંધન સાધે ॥૩॥
દીવ્ય રશાચન ઐાષધ કીજે, વીદ્યા અભ્યાસ ગ્રંથ લખી લીજે;
રાજ્યાસન પર બેસે રાજા, ઓર અનેક હોય સ્થિર કાજા. ॥૪॥
સૌ સબ ચંદ્ર જોગમાં કીજે, તીરથ વૃત દાન જો દીજે;
દેવ પ્રતિષ્ઠા આદી જેહી, ચંદ્ર જોગમેં કરના તેહી. ॥૫॥

(દોહા.) સુરજ નાડીકે કામ.

મારન મોહન વસી કરન, ઉચ્ચાટન ઓર દવેસ;
આકૃષણ ઓર પ્રેરણુ, બાંધે સહુસી નરેસ. ॥૧॥

મૃગીયા દ્યુત વિવાદ પુની, મંત્ર તંત્ર અભ્યાસ;
દેવી ભુત ઉપાસના, કરે રીપુકો નાસ. ॥૨॥
દ્રષ્ટ મુષ્ઠ વીસ હરનકુ, ઝાડા દેવે કોઈ;
રોગ હરન ઔષધ ભખે, સુખ પાવે નર સોઈ. ॥૩॥
તરવો નદી સમુદ્રમેં, મૈથુન ભોજન સ્નાંન;
ક્રુર કામ જેતે કરે, લીજે નાડી ભાંન. ॥૪॥
જુધ કરે જો સુરજમેં, સો જીતે નર રાજ;
જબહી ચાલે શુક્ષમણા, કછુ ના કીજે કાજ. ॥૫॥
જુદ્ધ કરનકું જો ચઢે, કાહેક શુક્ષમણા માંય;
સો નહિં આવે જીવતા, પામે નાસ સંસે નાય. ॥૬॥
જો વહેતી હોય શુક્ષમણા, કછુ ન કીજે કાજ;
ધ્યાંન ધરે પરિગ્રહ્મકો, સોય પાવે સુખ સાજ. ॥૭॥

(અથ પ્રશ્ન.)

પૃથ્વી જલ દો તત્વમેં, હોય લાભ ભરપુર;
હાંની અગ્નિ વાયુમેં, નભમેં નીષ્ઠ ફલ પુર. ॥૮॥
પૃથ્વી લાભ વીલસે તુરત, લાભ જળમાં હોય;
હાંની અગ્નિ વાયુમેં, નભમેં ફળ નહિં કોય. ॥૯॥
પ્રછક પુછે આપકે, દ્રષ્ટી ઉંચી હોય;
તાકુ ચીંતા જીવકી, પરખી લીજે સોય. ॥૧૦॥
ચીંત્રા કહીએ મૂલકી, દ્રષ્ટ ભુમીપે હોય;
સમ દ્રષ્ટિ હોય તાયકી, ધાતુ ચીંતા સોય. ॥૧૧॥

પૃથ્વી તત્વે કામ સ્થીર, જલ માંહે ચલ કામ;
મારણ મોહન ઉચ્ચાટન, પવન તેજ માંહી સંગ્રામ. ॥૧૨॥
જોગ ધ્યાંન આકાશમાં, ઈશ્વર ચીતવંન એક;
ભંગ હોય વાયુમેં, સમજી ગ્રહો વિવેક ॥૧૩॥

(અથ ગર્ભ પ્રશ્ન.)

પૃથ્વી જલ દો તત્વં, કહે ગર્ભકી વાત;
પુત્ર જાંનીએ ગર્ભમેં, તેજ માંહી ગર્ભપાત ॥૧૪॥
કન્યા કહીએ વાયુમેં, નભમેં વીંઢળ હોય;
કન્યા કહીએ શુન્ય મેં, પુત્ર પુરનમેં જોય ॥૧૫॥
જુગલ સાસમેં યુગલ સુત, સંક્રમમે હોય પાત;
એહી વિધી પાંચુ તત્વમેં, કહી ગર્ભકી વાત ॥૧૬॥
નાડી ચાલે સુરજકી, નર દેવે રતુદાન;
ગર્ભ રહેજો તા સમે, પુત્ર હોય ગુણવાન ॥૧૭॥
લેતે શ્વાસે ગર્ભમે, બીંદુ પડે જેહી વાર;
સુરજ વહેતા હોય તો, સુંદર હોય કુમાર ॥૧૮॥
પડે બીંદુ જો ગર્ભમેં, ચંદ્ર નાડીકે માંય;
પુત્રી ઉપજે ગર્ભમેં, યામે સંસે નાંય ॥૧૯॥
બીંદુ પડે જો ગર્ભમેં, સાસા બાહેર જાય;
ગર્ભ રહે તાહીકો, કહી સરોદો ગાય ॥૨૦॥
પડતા સાસા શરીરમેં, પડે ગર્ભમેં બીંદ;
ગર્ભ ધરે તબ સુંદરી, ઉપજે પરમ આનંદ ॥૨૧॥

લેતે શ્વાસે ગર્ભકો, બાળક જીવે બહોત;
નીકસત સાસા ગર્ભકો, જલદી પાવે મોત ॥૨૨॥
સુરજ હોવે પુરૂષકો, હોય નારીકો ચંદ;
ગર્ભ રહે જો તાસમેં, હોય પુત્ર સુખ કંદ ॥૨૩॥
પુત્રી ઉપજે ચંદ્રમેં, હોય સુરજમેં પુત્ર;
લેતે શ્વાસે જો રહે, સો રાખે ઘર સુત્ર ॥૨૪॥
વાયુતત્વ સુર દાહીને, ગર્ભ ધરે જો નાર;
પુત્ર હોય ભટકત ફીરે, કાસદકો સરદાર. ॥૨૫॥
અગ્નિતત્વ કે ગર્ભકો, પુત્ર તુરત મર જાય;
ગર્ભપાત હો નારીકો, દીનો ભેદ બતાય. ॥૨૬॥
પૃથ્વીતત્વ સુરદાહીને, હોય પુત્ર ગુણવંત;
ધનંવતા સો જાણીયે, ઓર શરીર રૂપવંત ॥૨૭॥
પુત્ર હોય જલતત્વકો, તાકી બુદ્ધિ વિશાલ;
રૂપ ગુન ધનવંત સો, માત પીતા પ્રતીપાલ. ॥૨૮॥
ગર્ભ ધરે જો સુંદરી, વહે તત્વ આકાશ;
મુંગા બહેરા પાંગુલા, સીઘ્રહી પાવે નાશ. ॥૨૯॥

અથ રોગીકો પ્રશ્ન—(દુહા.)

પુરવજ વેહે જો ચંદ્રમા, પુછે સુરજ પાસ;
તાકુ એસો ભાખીએ, હોય રોગીકો નાશ. ॥૧॥
સમ અક્ષર હોય પ્રશ્નકા, ચંદ નાડીકે માંય,
રોગી હોવે જીવતા, એમાં શંસે નાય. ॥૨॥

સુરજ હોવે ચાલતા, પુછવા આવે પાસ;
સમ અક્ષર હોય પ્રશ્નકા, કહીએ તાકો નાશ. ॥૩॥
એકી અક્ષર જો મીલે, સુરજ નાડી માંય;
પુરણ ઘરમમેં જો રહે, રોગી ન મરે કાંય. ॥૪॥
પ્રછક પુછે શુન્યમે, વીપરીત અક્ષર હોય:
મીલે વૈદ સત રોગીકું, તોહુ ન જીવે સોય. ॥૫॥
જબહી ચલે શુક્મણા, કહે રોગીકો આય:
સો રોગી જીવે નહી, જો શીવ હોય સહાય. ॥૬॥

અથ પરદેશીકા પ્રશ્ન.

પરદેસીકા પ્રશ્ન પુછે, પૃથ્વીતત્વમે કોય,
બેઠા હે મુકામમે, કુશળ કહીએ સોય, ॥૧॥
જો પુછે જલતત્વમેં, પરદેશીકી બાત,
સુતા કહીએ સેજમેં, ક્રીડામેં કુશલાત. ॥૨॥
પુછે વાયુતત્વમેં, પરદેશીકી બાત:
ચલતા કહીએ પંથમેં, તુરત મીલે ગો માત. ॥૩॥
પુછે અગ્નિતત્વેમેં, પરદેશીકો ભાવ;
રોગી કહીએ તાહીકુ, સીત કંપ ઓરૂ તાવ. ॥૪॥
પુછે પ્રછક આપકે, તત્વ હોય આકાશ;
તો પરદેશી મર ગયા, નહિ આવનકી આશ. ॥૫॥

ચૈત્ર માસકો ફલ—(દોહા.)

ચૈત્ર માસ બેઠે જબે, પરવા કે દીન;
પ્રાતઃ સાસામાંહી દેખીયે, જો જો તત્વ વહાત. ॥૧॥

જલ પૃથ્વી હોય ચંદ્રમે, તોતો અતી આનંદ હોય;
વરસે મેઘ પરજા સુખી, રાજાકુ સુખ જોય; ॥૨॥
અગની વાયુ જો દો વહે, સુરજ નાડી કે માહાંય;
અલ્પ વૃષ્ટિ પ્રજા દુઃખી, રાજાકું સુખ નાય. ॥૩॥
પરવા કે દીન જો કખી, હોય સુક્ષ્મણા સ્વાસ;
કાલ પરે સબ દેસમાં, હોય આપ વીનાસ. ॥૪॥

(દુહો.)

મેસ મીથુન ઓર શાહીં તુલા, ધન ઓરૂ કુંભ;
પ્રમાંન ખટ સક્રાંતીકે સમે, ચહીએ નાડી ભાંન ॥૫॥
લાભ હોય સો માસમે, સુરજ વહેતા હોય;
અંગ રહે આરોગ્યતા, શત્રુ ન ગાંજે કોય. ॥૬॥
વરખ કર્ક કન્યા કહે, અરૂ મકર ઓર મીન;
જો નાડી હોય ચંદ્રકી, તો સુખ લહે પ્રવીન. ॥૭॥
ચંદ્ર હોય સક્રાંત સમે, લહે લાભ સો માસ;
વીપરીત નાડી જો વહે, તો દુઃખ હોય પ્રકાશ. ॥૮॥

(મેસકો ફલ.)

અથ આવે સુરજ મેસ પર, પૃથ્વી વહેતી હોય;
બરસે મેઘ પરજા સુખી, રાજા સુખીયો જોય. ॥૯॥
જો આવે જલતત્વમેં, મેસ ! રાસી પ્રમાન;
વરસે મેઘ પ્રજા સુખી, રાજા સુખી નીધાંન ॥૧૦॥
હોવે સુરજ મેસકો, વાયુતત્વ જો હોય;
અર્ધકાલ પ્રજા દુઃખી, ચોર રોગ ભય હોય. ॥૧૧॥

આવે સુરજ મેસ પર, અગ્નીતત્વ બહાય;
દેસ ભંગ પરજા દુઃખી, સમય ભ્રષ્ટ હોય જાય ॥૧૨॥
આવે સુરજ મેસકુ, બહે તત્વ આકાશ;
કાલ પરે સબ દેસમે, હોય લોકકો નાસ ॥૧૩॥

અથ સાધન છંદ ચોપાઇ.

જો સુર સાધે સકલ કલાકો, વૈરીકો બલ ભાગે,
ચોર ન લાગે સરપ ન લાગે, ભુત પ્રેત ડરી ભાગે;
વાઘ સીંહ શ્વાન હસ્તીકો, તાકુ ડર નહિ કોઈ,
જંત્ર મંત્ર ઓર તંત્ર ન ચલે, મૂઠ ચોટ નહિ કોઈ ॥૧॥
દિવસ માંહી ચંદ્ર ચલાવે, રેન ચલાવે ભાનુ,
કરે નીરંતર સાધન, એસા સો યોગી પરમાનું;
ચંદ્ર ચલે તબ જલકુ પીવે, ભોજન સુરજ માંહી,
ચંદા માંહી કરે લઘુ શંકા, દીસા સુરજ મે જાંહી ॥૨॥
બ્રહ્મચારી નીમીત આહારી, વીશય વાસના ત્યાગી,
શ્વાસા માંહી સુરત રહાવે, મનકી સહુસ રૂપ અનુરાગી;
ગુદા ઉપરે લીંગ હી નીચે, યોની સ્થાનક કહીએ,
વાંમ ચરણકી એડી લગાવે, મૂલ બંધસો કહીએ ॥૩॥
દક્ષણ એડી ધરે પેઠ પર, મૂલ બંધ યું કીજે,
સીધાસન દ્રઢ કરી સ્થંભ, સમ નાસાગ્રએ ચીત દેજે,
પોરક કુંભક રેચક પોરક, વારંમવાર યું કરના;
ચારચાર અભ્યાસ રેન દીન, પંચ ઘડી લ્યું કરના ॥૪॥

તીન માસ પ્રાણાયામ સાધે, ચંદ્ર સુરજ સમહોઈ,
સુધ હોય યું સકલ નાડી ગણુ, અજંપા સાધે સોઈ;
ખટસેં ઓર હજારહજાર, એકવીસ હોત રેન દીન માંહી;
કમલ કમલ પર સુરતા, ધરકે ગીણે જાય મનમાંહીં ॥૫॥
શુધ સાંભળી મુદ્રા સજકે, દ્રગકી પલના મારે,
સાંઠ ઘડી યું એક આસને, અજંપા મંત્ર ઉચ્ચારે;
મુળાધારકી ચાર પેખરી, દેવ ગણપતી જાંહી,
ખટસે જાપ જંપા જપકે, અરપન કરના તાંહી. ॥૬॥
સ્વાધીષ્ટાન ચક્ર ખટ દલકે, બ્રહ્મા કીહીએ દેવા,
ખટ હજાર તહાં જાપ અરપના, મન ઉપચારી સેવા;
મણીપુર ચક્રનાભી દસ દલકો, દેવ વિષ્ણુ તહાં ધારે;
ખટ હજાર જાપ અરપન કરકે, પુજે મન ઉપચારે. ॥૭॥
હ્રુદય કમલ દ્વાદસ કહીએ, મહારૂદ્રકા વાસા,
ખટ હજાર જાપ અરપન કરકે, દેખે અજબ તમાસા;
કંઠ સ્થાન કમલ સોડસ દલ, જીવ રૂપ તાંહાં જાના;
એક સહસ્ત્ર જાપ તહાં અરપે, પીવે અમૃત પાનાં. ॥૮॥
ભ્રગુટી ચક્ર કહાવે દોદલ, પરમાત્મા તાંહાં દેવા;
સહસ્ત્ર જાપ તાંહાં કરી સમર્પન, કરે માંનસી સેવા;
સહસ્ત્ર દલકો પંકજ સુંદર, બ્રહ્મસ્થાનમાં કહીએ,
જાપ સહસ્ત્ર કરકે અરપન, આત્મા જોતી લેહીયે. ॥૯॥
એહી પરકાર જપે હરનીસ, છસેં એકવીસ હજાર,

કોટી જન્મ મર્ણ પાપ નીવારે, દરસે બ્રહ્મ અપાર;
એહી સમાંન ધ્યાંન નહિ દુજા, એહી સમજ પણ નહી કોઈ,
એહી સમાન યોગ નહિ દુજા, કહા સંકરે સોઈ. ॥૧૦॥
સાસા જોગ છોડીકે, મુરખ સાધે દુજા કોઈ,
કચા ઘડા લઈ કર, સાગર તરવા ઇચ્છે સોઈ;
બ્રહ્માદીક સબ દેવ નીરંતર, હંસ સ્વરોદય સાધે,
નીજાનંદમાં રહે નીરંતર, માયા કૃત નાબાધે. ॥૧૧॥

(દોહા.)

સ્થુલ દેહ બ્રહ્મમેં એક રહા હે શ્વાસા,
તેસે પૃથ્વી એક જલ અગ્ની આકાસા. ॥૧॥
અસ્થી માંસ નાડી ત્વચા રોમ કહાવે જેહ;
પૃથ્વી કી ગુણ પંચ હે દેખો નીજનીજ દેહ. ॥૨॥
રતુ રેત અરૂલા રહે મુત્ર પસીના હોય;
જલકે પંચ વિભાગ હે, સ્થુલ દેહમાં જોય. ॥૩॥
ક્ષુધા તૃષા નીદ્રા અરૂ કાંન્તી, આલસ હોય;
અગ્ની કે ગુણ પાંચ હે કહી દેહમાં જોય. ॥૪॥
ધાવન પસરવુ ના ચલના ઓરૂ સંકોચ;
વાયુ પંચ વિભાગ દેખો કરી આલોચ. ॥૫॥
કાંમ ક્રોધ અરૂ લોભ ભય મોહ હોત હે જેહી;
નભકે પંચ વિભાગ હે એસી જુગ દેહી. ॥૬॥
કટી સ્થાનક પૃથ્વી રહે, મૂલાદ્ધાર રહે દ્વાર;
પીત બરણ ગુણ ગંધ હે, અન્યાદીક કે આહાર. ॥૭॥

જલકો વાસો ઉદરમેં, લીંગ જાણીએ દ્વાર;
રસ ધોળા રંગ હે, પાંન હે આહાર. ॥૮॥
નાભીમેં પાવક રહે, નેત્ર જાણીએ દ્વાર;
લાલ રંગ હે તાહીકો, રૂપ અહન દેહ આહાર. ॥૯॥
હ્રદય સ્થાન વાયુ રહે, નાશીકા કહીએ દ્વાર;
હરા રંગ હે તાહીકો, શ્વાસ ઉચ્છવાસ આહાર. ॥૧૦॥
સસી માંહી આકાશ હે, મુખસો કહીએ દ્વાર;
સાંમ રંગ હે તાહીકો, શબ્દ કહાવે આહાર. ॥૧૧॥
બહોતેર કોઠા દેહીમાં, દસ વાયુકા ઠામ;
એક એક વાયુ કરે, ન્યારે ન્યારે કાંમ. ॥૧૨॥
પ્રાણ નાભી ઉપર વહે, નીચા વહે અપાન;
દોનું કુંપ કડી રહે, મધ્યે રહી સમાંન. ॥૧૩॥
વાંન વાયુ વ્યાપક રહે, સકલ દેસમેં વાસ;
ઉદાંન સો કંઠ રહે, ખેંચે રસ ઓરૂ શ્વાસ. ॥૧૪॥

ચોપાઇ.

નાગસે હોત ઉંકારા, કુરમ વાયુમે ચપલ સારા;
કરકલ ક્ષુધા ઉપજાવે સોઇ, દેવદત બગાશા હોય. ॥૧॥
વાયુ ધનંજય પોક્ષણુ કરે,
સકલ શરીર વિષે સો ફીરે. ॥૨॥
પ્રાણ પત યું દસધા કહીએ, સબ મીલી પ્રાણ વાયુ હે તેસા,
સાંઠેકુ જયું લેગ પીશઈ, ત્યોં ખટ ચક્ર પ્રાંનમા ભાઇ. ॥૩॥

અને કણુ સાંઠા ટોચે જેસા, સારા શીર સ્વર પર હંસા તેસા;
આણુ વતી સોઇ ન્યારી કહીએ, હંસ પ્રાણુમેં આત્મા લઇએ. ॥૪॥
સ્વાસા સંગ હંસ હે જેહી, પલભર સ્થીરતા લહે ન તેહી;
સાધી પ્રાંણ કરે સ્થીર જાંહી, પાવે દેસ હંસકો ત્યુંહી. ॥૫॥
સ્થુલ સુક્ષ્મણુ ઓરૂ કારણુ કાયા, એ સબ જાંણું ત્રીમાયા;
તાતે ન્યારા આપ કહાવે, કહે છોટમ ગુરૂરાજ લખાવે. ॥૬॥

દોહા.

સજનકે હેત સરલ કરી, કહ્યો સરોદય જ્ઞાન,
છોટમ સાધે તાહીકું, પાવે પદ નીરવાણુ. ॥૧॥

અથકા જ્ઞાન.

કાયા રૂપી નગરમાં, મારૂત હે રખવાલ,
દશ આંગુલ પ્રવેશમેં, નીકશત આંગુલ બાર. ॥૨॥
કાયારૂપી પદ્મની, સંચીત અમૃત ચંદ,
બચે સુરજ કાલસે, જીવત રહત આનંદ. ॥૩॥
પંચ ભુત કો દીપ હે, સસી સ્નેહ સીંચાય,
બચે સુરજ વાયશે, તો રહેવે કુશલાત. ॥૪॥
ઉગે સુરજ સુરજમેં, અસ્ત ચંદ્રમે હોય,
ઘાત કરે મૃત્યુ કરે, વીગત કરત હે શોય. ॥૫॥
સંપુરણ સુરજ વહે, ચંદ્ર ન દરસે કોય,
મરણ કરે એક પક્ષમેં, સંકર ભાખત સોય. ॥૬॥

આઠ પહોર અહોનીશ વહે, નાડી પીંગલા પાસ,
તીન વરસેમેં જાણીએ, સો નર પાવે નાસ. ॥૭॥
જુગલ દીવસ રેન દીન જો, ચલે એકીલા ભાંન,
સો સ્વર છંદ હોયમે, તજે દેહકુ પ્રાંણ. ॥૮॥
તીન દીન ત્યુ હુરનીશ, ચલે પીંગલા શ્વાસ,
તબહી જાંણો દેહીકો, એક વરસમે નાસ. ॥૯॥
રેન દીના એક પક્ષ ત્યું, ચલે દોહીના શ્વાસ,
તબહી એસો જાણીએ, દેહ રહે ખટ માસ. ॥૧૦॥
બીસ દીન ત્યુ જો વહે, નાડી પીંગલા હોય,
તીન માસ કાયા રહે, પીછે જીવે નાંય. ॥૧૧॥
જો નાડી વહે પીંગલા, રાત દીવસ એક માસ,
સો પ્રાણી દશ દીવસમેં, પાવે જમપુર વાસ. ॥૧૨॥
એકવાર જો દેહસે, મલ મૂત્ર છુટ જાય,
દશ દીવસ કાયા રહે, પીછે રહ્યા ન જાય. ॥૧૩॥
કાંન નેંન અંગુળી ધરી, કછુ ડાળી કે જોય,
બીંદુ જો દરસે નહિ, દસ દીન જીવે સોય. ॥૧૪॥
જેસી સુરજકી કહી, એસા ચંદા બહાય,
તબહી દીન દીન જીવકા, આયુષ ઘટતા જાય. ॥૧૫॥
દીનકુ જો સુરજ વહે, નીસા ચંદ્રકો શ્વાસ,
તબહી એસો જાણીએ, દેહ રહે ખટ માસ. ॥૧૬॥

ધ્રુવ અરૂધંતી વિષ્ણુપદ, તારા મંડળ જેહ,
જબ પ્રાણી દેખે નહિં, સત જાય જમ ગેહ. ॥૧૭॥
નાસગ્રે ધ્રુવ જાણીએ, ભ્રગુ વીષ્ણુ પદ સોય,
તારા ચક્ષુ અગ્રમેં, જીભ અરૂંધતી જોય. ॥૧૮॥
ધ્રુના દીસે સાત દીન, નહી તારા દીન પાંચ,
દીન ત્રણ પહેલી નાસીકા, જીભ એક દીન વંચ. ॥૧૯॥
મરવો જાંન દેહકો, કરી આયુસ નીરધાર,
સુધરા નર તબહી કરે, આત્મા તત્વ વિચાર. ॥૨૦॥
આસન સીધ લગાય કે, કહે એકાંત વીચાર,
નામરૂપ ચર અચર જગ, એક રૂપ ઓંમકાર. ॥૨૧॥
સ્થુલ ઓર બ્રહ્માંડ કે, પંચ ભુત મયે જેહ,
અકાર માત્રા કે વીષે, લય કરી દેવે તેહ. ॥૨૨॥
સુક્ષ્મ દેહ જો આપકો, હીરન ગ્રભ વપુ માંહી,
લઇ કરી ઓંકારમાં, તત્વ રહે જો નાંઈ. ॥૨૩॥
કારણ વપુ અજ્ઞાનકો, લય માયામાં હોય,
માયા મીલે મકારમાં, ખગાકાર રહે સોય. ॥૨૪॥
અહુંગ એક આકાશ વત, ઓર ન દુજા કોય,
શબ્દાનુ વિધ સમાધીકો, નીત કરે અભ્યાસ. ॥૨૫॥
છોટમ સો નર મુકત હૈ, કાટે ગુણકે પાસ,
હુંસ સ્વરોદય એ કહ્યો, પરમારથકે કામ. ॥૨૬॥
સાધન કરના સમજકે, હોગે આત્મારામ,

છંદઃ

ગરવો ગુજરદેસ ચારોતર ભુમ હે.
મહી સાબરકે મધ્ય, મજ્ઞાતજ ગામ હે,
તા રહી ગ્રંથ રસાલ, બનાવ્યો છોટમે.
જાકું ગંમ હોય તાકુ ગમે.

દોહા.

ઉતીસે ઉતીસી સમે, ચૈત્ર માસ તીથીવાર,
શુકલ પક્ષમેં છોટમ, ભાષા કીંની સાર.

લખીતંગ સંત મૂલુકદાસજી,કુબેરદાસજી મહારાજકે પ્રતાપ લીખ્યતે

ગાય સીખે ને સાંભળે, માને ગુરૂ વચન,
મુલુકદાસ કહે આચરે, તેને જુગમે ધન્ય.

દેહમાં સાડાત્રણ કરોડ રોમ, બોહોતેર હજાર નાડી, બસેંને બાર હાડકાં હોય છે.

ઇતીશ્રી અગોદાજ્ઞાન સમાપ્ત.

॥ શ્રી પરમગુરૂભ્યો નમઃ ॥

અથશ્રી કબીર સાહેબકા સરોધ લીખ્યતે.

ઝગની સવાસુર કાયાકા હે વીસ્તાર, છસે આંગલ એકવીસ હજાર;
એ જો ભેદ રહ્યો છે લોભાય, સદગુરૂ મીલે તો સુરતાકુ બતાઈ ॥૧॥
પાંચ તત્વ આવેકુ ઔર જાઈ, ઘટકા ભેદ કહુ સમજાઈ;
તત્વતત્વકા ભેદ હે ન્યારા. ચંદ્ર સુરતાકે સંગ ધારા. ॥૨॥
શાંન્તુ મુની શાંન્તુ વીસ્તારા, શાંન્તિ કા ભેદ હે ન્યારા;
પંચ તત્વકા ભેદ ગ્રહી લીજીએ, દમ ઉદાન સાધન કરી લીજીએ ।૩।
સાધ લહેર સમુદ્ર સ્નેહ, તબ સુખ પાવે આ જુગ દેહા;
મહેનત કરે રહે તોલીના, તંત સ્નેહી હોય તરત છીના, ॥૪॥
પાંચ તત્વકા ધ્યાંન કરહી તો, પ્રાણ આત્મા પેખે ના પરહી,
પાંચ તત્વ સબ અંગ સમાંના, ગુણ અવગુણ સબ કહેત લીખાના. ।૫।

સાખી.

પાંચ તત્વ વીચારીએ. આદ્ય અંત ટંકશાળ,
કહે કબીર સો બંચહી, ભવ જલ ઉતરે પાર. ॥૬॥
સત કબીર સમરથ કહે, સુનો ધરમ ચીત લાઈ,
એહી બચન હે બ્રહ્મ જ્ઞાનકા, માંનો મન ચીત લાઈ. ॥૭॥
ઓહંગસે કાયા ભય, સોહંગસે મન હોય.
જહે અક્ષરસે સ્વાસા ભઇ, સત કબીર ભલે જોઈ. ॥૮॥
ખેંચી મન વાતાં રાખો, ખર અક્ષરકી ઇચ્છા ન રાખો,
તબહી દરસે એકહી એકા, સત કબીર કહે ભલે વીવેકા. ॥૯॥

એક સહસ્ર સબ મુતો તુહારો, ડાલ પાત ફુલફુલસે
સબ નાવ સુધારો,
જબ મન અતી મીલે મનકેરી, હમકી ખબર કેર બેરમ બેરી. ।૧૦૯

સાખી.

સ્વાસોસે સોહુંગ ભયો, સોહુંગસે ઓહુંગકાર,
ઓહુંગસે રેરા ભઇ, સાધુ કરો વીચાર. ॥૧૧॥
ઉલટ ઘર અપને આપે, ઘટ ઘટ બ્રહ્મ અનુપ,
સમેટ કરી તહાં સમાવો, જ્યાં રૂપ અરૂપી રૂપ. ॥૧૨॥
ચાર વેદકા ભેદ હે, ગીતાકોહે જીવ,
ધરમદાસ લીખે આપમે, હે તુજમાં તેરા પીવ. ॥૧૩॥
સબ જોગનકો જોગ હે, સબ જ્ઞાનકો જ્ઞાન હે,
સબ સીધન કો સીધ હે, તન્ન સુરકો ધ્યાંન. ॥૧૪॥
બ્રહ્મ જ્ઞાનકો જપ હે, અજંપા સોહુંગ સાધ,
પરમહંસ યાકો જાણીએ, તાકા મતા અગાધ. ॥૧૫॥
ભેદ સરોદાકા જો લહે, તો સમજે શ્વાસો ઉચ્છવાસ,
બુરી ભલી તામે લખે, પવંન સુરત મન રાખ. ॥૧૬॥
સદ્‌ગુરૂ હમપર દયા કરી, દીયા સરોદા જ્ઞાન,
તાતે યા જાન પરે, ભલી હોય કે હાંણ. ॥૧૭॥
ઇંગલા પીંગલા સુક્ષમણા, નાડી તીન બીચાર,
દાને વાયે સુર ચલે, લખે ઘર નીરધાર, ॥૧૮॥
પીંગલાસો દાને અંગહે, ઇંગલા સો બાંયે હોય,

સુક્ષ્મણુ ઉનકે બીચ હે, જબ સુર ચાલે હોય. ॥૧૯॥
જબ સુર ચલે પીંગલા, તે મધ્યે સુરજ બાશ,
ઇંગલા સો વાયે અંગ હે, ચંદા કરે પ્રકાશ. ॥૨૦॥
કૃષ્ણ પક્ષ જબહી લગે જ્યાંહી મીલત હે ભાંન,
શુકલ પક્ષ હે ચંદ્રકો, એહી નીશ્ચે કરી જાંન. ॥૨૧॥
મંગલ ઓર આ દીન વારહી, કરી સનીચર લીંન,
શુભ કારજકુ મીલત હે, સુરજ કે દીન તીન. ॥૨૨॥
સોમ શુક્ર ઓરૂ બુધવારહી, ઓરૂ બૃહસ્પતી દેખ,
ચંદ્ર જુગમાં સુખ લહે, કહે કબીર વિસેખ ॥૨૩॥
તીથી ઓર વાર વીચાર કરે, દાને વાયે અંગ,
રનજીત મીત સોહી જો મીલે, સ્થીર કારજ પ્રસંગ. ॥૨૪॥
કૃષ્ણ પક્ષકી આદહી, તીન દીન લ્યોં ભાન,
ફેર ચંદા ફેર ભાંન હે, ફેર સુરજ ફેર ચંદ હે. ॥૨૫॥
સુરજકી તીથીમાં ચલે, જો સુરજ પ્રકાશ.
સુખ દેહીકો કરત હે, લહે લાભ હુલાશ. ॥૨૬॥
શુકલ પક્ષ ચંદા ચલે, સોઈ લીજે નીહાલ,
કુલ આનંદ મંગલ કરે, દેહીકો સુખ સાર. ॥૨૭॥
સુરજકી તીથીમાં ચલે, જો પડવા કું ચંદ,
કરે કલેસ કે પીડા કરે, હાંણુ તાપ કે દ્વંદ. ॥૨૮॥
શુકલ પક્ષ તીથીમાં ચલે, જો પડવાકો ભાંન,
હોય કલેશ પીડા કછુ, કે હોય દુઃખહાંન ॥૨૯॥

ઉપર વાયે સમાન હે, સુર વાયકે સંઘ,
જો પુછે સ્વાશા જોગમાં, તોનીકો પ્રસંગ. ॥૩૦॥
નીચે પીછે હાનેસ્વે, સુરજકો રાજ,
જો કોઇ પુછે આયકે, સો સમજો શુભ કાજ ॥૩૧॥
દાના સુર જબ ચલે, ને પુછે વાયે અંગ,
સુકલ પક્ષ નહી અરહે, તો નીરફલ પ્રસંગ. ॥૩૨॥
જો કોઈ પુછે આયકે, બેઠે દાને હાથ,
લગ્ન વાર ઓરૂ તીથી મીલે, શુભ કારજ હોજાય. ॥૩૩॥
જો ચંદામાં સ્વર ચલે, વાયે પુંછે આય,
તાથીવાર ઓરૂ અક્ષર મીલે, તો શુભ કારજ હો જાય. ॥૩૪॥
સાત પાંચ ઓરૂ તીનું ગણે, પંદર ઓરૂ પચીસ,
કારજ બચન ગણુતી ગણુ ભાંન જોગ કાઇસ. ॥૩૫॥
ચાર આઠ દ્વાદશ ગણે, ચૌદ સોલ મંત્ર દેખ,
ચંદ્ર જોગકે સંગ હે, કહે કબીર વિશેખ. ॥૩૬॥
કરક મેષ તોલા મકર, હે ચારો એહી રાસ,
સુરજકુ ચારો મીલે, ચાર કારજ પ્રસંગ. ॥૩૭॥
મીન મીથુન કન્યા કહે, ઓર ચોથે ધન,
નીશ્ચ કારજકુ સુક્ષમણા, મોરલી સુરતે રણુજીત. ॥૩૮॥
વરચીક સિંહ કુંભ વ્રખ હે, પુની વાયકે અંગ,
ચંદ્ર જોગકું મીલતાહે, સ્થીર કારજ પ્રસંગ. ॥૩૯॥
ચીત આપ સ્થીર કહે, નાસા આગે નેંન,
સ્વાસા દેખે દ્રષ્ટસુ, તબ પાવે સુખ ચેન. ॥૪૦॥

પાંચ ઘડી પાંચુ ચલે, અપને અપને ઘર,
પાંચ તત્વ વીચે મીલે, સુર બીચે લૈ નીહાર. ॥૪૧॥
ધરતી ઓરૂ આકાસ હે, ઓર તીસરો પવન,
પાની પાવક પંચમો, કરે સ્વાસામાં ગવન. ॥૪૨॥
ધરતી તો સોહુંગ ચલે, પીરા રંગ તુ દેખ,
બારે આંગુલ સ્વાસમે, સુરત તુરત કરી દેખ. ॥૪૩॥
ઉપરકુ પાવક ચલે, લાલ રંગ હે દેખ,
ચાર આંગુલ સ્વાસામાં, કહે કબીર વીશેખ. ॥૪૪॥
નીચેકુ પાની ચલે, સ્વેત રંગ હે તાસ,
સોલે આંગુલ સ્વાસમેં, રનજીત જતન કરી જોઈ. ॥૪૫॥
સુર પુરન દોનું ચલે, બાહેર નહિ પ્રકાશ,
સામ રંગ હે નાસકો, સોહી તત્વ આકાસ. ॥૪૬॥
જલ પૃથ્વી કે જોગમેં, જો કુઈ પુછે બાત,
શશી ફૂરે ને સુરજ ચલે, કહી કારજ હોય જાત. ॥૪૭॥
ચારકો વીચલો ચલે, જો કોઇ પુછે આપ,
સત કબીર સમરથ કહે, શુભ કારજ નહિ થાય. ॥૪૮॥
જલ પૃથ્વી સ્થિર કારજકુ, ચીર કારજકુ નહિ,
અગ્ની વાયુ ચીર કારજ, દાના સુરકી માંહી. ॥૪૯॥
રોગીકો પ્રસંગ એહ, બેઠે ચંદકી ઓર,
ધરતી વાયુ સુર ચલે, મરને વીધી કોઈ. ॥૫૦॥
રોગકો પ્રસંગ એહ, વાયુ પુછે આપ,

ચંદ્ર બંધ સુરજ ચલે, જીવે નહિ મર જાય. ॥૫૧॥
વેતે સુર જો આપ કર, સુની ઓર જો જાય,
જો પુછે પ્રસંગ તો, રોગી નહિ કરાય. ॥૫૨॥
વરસ એકકા ફુલ કહત હે, તંન મના જાનો સોય,
કાળ સમો સોહી લખે, બુરો ભલો જુગ હોય. ॥૫૩॥

ચોપાઇ.

કર્કસ ક્રાંતી પુની મેખ વીચારો, તા દીન લગ્ન ઘડી નીહારો,
જાવાયે સુર પૃથ્વી હોય, તો તીનકો તત્વ કહીએં સોય ॥૫૪॥
દેશ પૃથ્વી ઓર સમો બતાવે, રાજા સુખી મેઘ બરસાવે,
ચારો બહોત તરણકો નીપજે, તહાં નર દેહાકુ અંન બહોત ઉપજે. ॥૫૫॥
જલ ચાલે બાપે સુરમહી, તો ધરતી પર મેઘ બરસાહી,
આનંદ મંગલ સો જુગ હોય, અપ તત્વ ચંદ્રમાં વહે સોઇ ॥૫૬॥
જલ પૃથ્વી દોનું સુરભઈ, સત કબીરે રનજીત બતાઇ,
તીન તત્વકા કહું વીસ્તારા, ચલે કૌનસા સુ રહીમાં વારા. ॥૫૭॥
જાકો ભેદ નીહારો સો જબહી, લગન ઘડી વીચારો તબહી,
અગ્ની તત્વ સુર જો ચલે, રોગ દોષ પ્રજા સબ હલે ॥૫૮॥
કાલ પડે થોડો જલ બરખે, દેષ ભંગ પાવક જો દરખે,
કહે કબીર સુનો નર નારી, અગ્નિ તત્વ લો વીચારી ॥૫૯॥
વાયુ તત્વ ચલે સુરસંગા, જુગમે મરણ ભંગ હોય કછુ દંગા,
અર્ધ કાલ થોડો જલ બરશે, વાયુ તત્વ જો સુરમાં દરસે ॥૬૦॥

તત્વ આકાશ ચલે સુરદોઈ, મેઘ ના બરખે તરણુ ના હોય,
કાળ પડે અન નીપજે નાંહી, તત્વ આકાશ હોય એ
સુરજ માંહી ॥૬૧॥

સાખી.

ચૈત્ર મહીને પ્રથમ માસ, જબહી પડવો હોય,
શુકલ પક્ષ તાદીન લગે, પ્રાતઃ સમે શ્વાસમે જોઇ ॥૬૨॥
ભોરહી પડવાકુ લખો, પૃથ્વી હોય અસ્થાંન ॥
સમે હોય પ્રજા સુખી, રાજા સુખી નીદાંન. ॥૬૩॥
પૃથ્વી પાણી સમાવહી, જો હોય સદા સ્થીર,
દાને સુરમે સુર ચલે, સમો સમ દમ જાન. ॥૬૪॥
ભોરહી જો સુક્ષમણા ચલે તો રાજા ઉત્પાત,
દેખન વારો વીનસે, કે કાલ પડ જાત. ॥૬૫॥
રાજા હોય ઉત્પાત પુની, તો કાલે પડે વિશ્વાસ,
મેઘ નહિ પ્રજા દુઃખી, જો હોય તત્વ આકાશ. ॥૬૬॥
શીસમે પાવક ચલે, તો કાલ પડે તબ જાન,
રોગ હોય પ્રજા દુઃખી, ઘટે રાજકો માંન. ॥૬૭॥
ચારે ક્લેશ હોય દેશમેં, વીઘે ફળ અતી હોય,
પડે કાલ પ્રજા દુઃખી, ચલે વાયુ હે તત્વ સોઇ. ॥૬૮॥
મેઘ સક્રાંન્તી બેઠે તબ તાકા ભેદ લખાવ,
જગત કાજકુ કહેત હુ, ચંદ્ર સુરજ કે નાઉ. ॥૬૯॥

ચોપાઈ.

જોગ અભ્યાસ ઓર કીજે મીની, ઓખદ ભુટીકી જે પ્રીત,
દીક્ષા મંત્ર વણુજ ને બ્યાજ, ચંદ્ર જોગ સ્થીર બેઠે રાજ. ॥૭૦॥
ચંદ્ર જોગ સ્થીર જાનો, સ્થીર કારજ એહી પીછાણો.
કરે હવેલી પરછાવે, બાગ બગીચા ગફા બનાવે. ॥૭૧॥
હુકમ જાયકે કોર્ટમે ચડે, ચંદ્ર જોગ સ્થીર પગલાં ધરે,
સત કબીર એ ખોજ બતાઈ, ચંદ્ર જો સ્થીર કારજ કહાઈ. ॥૭૨॥

સાખી.

વાયે સુરકા કારજ એહ, સો મે દીયા બતાય,
દાના સ્વરકા કહેતહુ, સાન સરોદા માંહી. ॥૭૩

ચોપાઇ.

જો ખાંડા કરલીયા ચાહો, જો વેરી ઉપર કરીએ વાહો,
જુધવંત રણજીતે સોઈ, દાનાસુરમે ચલે જો કોઈ. ॥૭૪॥
ભોજન કરે કરે સ્નાન, મીથુન કર્મકુ ભાન પ્રધાન,
વહેલ પાલખી ગાડી વાહન, ગજ ગોડા હાથી વાહન. ॥૭૫॥
ઓર વણુજ વીદ્યા પઢે ને શીખે, મંત્ર ધનુ ધન આરાધે,
વેરી ભવન ગવન તબ કીજે, ઓર કાહુ ચીત ના દીજે. ॥૭૬॥
ઓર કાહુપે જો તુમ માગો, વીખે ભુત ઉતારન લાગો,
સત કબીર કહે એહી વીચારો, ચીર કારજકુ ભાન નીહાલો. ॥૭૭॥

સાખી.

ચીર કારજકુ ભાન હે, સ્થીર કારજકું મંદ,
શુક્ષમણા ચલે તો ના ચાલીએ, તાંહા હોય વિઘન. ॥૭૮॥

ગામ પરગામ ખેતપુની, ઘર વીગ્રહ જો હોય પ્રીત,
શુક્ષ્મણા ચલે તો ના ચાલીએ, બરજત હુ રણુજીત ॥૭૯॥
છીન વાયે છીન દાયે, સોહી સુક્ષમણા જાંન,
તાકા બેરી તાકુ મીલે કરે કાજકુ હાંન. ॥૮૦॥
હોય કલેશ ',પીડા કછુ, જો કોઇ જોજાય,
સુક્ષમણા ચલે તો ના ચાલીએ, દોનું દીએ બતાય ॥૮૧॥
જોગ કરનકુ સુક્ષમણા ચલે, કર આત્મ કો ધ્યાન,
ચોર કારજ કોઈ કરે, તો કછુ એક હોય હાન ॥૮૨॥
પુરવ ઉત્તર મન ચલો, વામા સુર પ્રકાશ,
હાંણુ હોય વાર નહિ, નહિ આવણુ કો આશ ॥૮૩॥
દાનુ ચલે તો ના ચાલીએ, પશ્ચિમ દક્ષિણ નીદાન,
જીવ જાય બહોરે નહિ, આગે હોય કછુ હાંન ॥૮૪॥
દાનાસુર મે જો જોઇએ, પુર્વ ઉત્તર રાજ,
સુખ સંપત આનંદ કરે, શુભ હોય સબ કાજ ॥૮૫॥
વાયે સુરમે જો જઈએ, દક્ષિણ પશ્ચિમ દેશ,
સુખ સંપતી આનંદ કરે, જો જાય પરદેશ. ॥૮૬॥
દાને સેતી આપ કરવાયે પુછે કોઈ,
જો વાય સુર બંધ હે તો, સફલ કાજ નહિ હોય. ॥૮૭॥
વાયે સેતી આપ કર દાને પુછે આપ,
ભાંન બંધ મંદા ચલે, તબહી કારજ નસાય. ॥૮૮॥
જો દાનો સ્વર ચલત હે, કારજ પુછે કોઇ
ભાંન બંધ મંદા ચલે, મનસા પુરણ ન હોય ॥૮૯॥

જે દાનો સુરજ બંધ હે, વામે પુછે કોઇ,
તેજ બચન આસો કહે, મનસા પુરણ ના હોય ॥૯૦॥
જબ સુર વામે કો કાલે, દાને પુછે આય,
વાકુ એસા ભાંખીએ, નહિ કારજ વીધી હોય ॥૯૧॥
ચંદા ચલાવે દીવસકુ, રાત ચલાવે સુર,
નીત સાધન એસે કરે, તો ઉમર રહે ભરપુર ॥૯૨॥
પંચ ઘડી પાંચુ ચલે, સોહી દાનો હોય,
દશ સ્વાસ સુક્ષ્મણા ચલે, સોહી વીચારી લ્યોં ॥૯૩॥
આઠ પહોર દાનો ચલો, બદલે નહિ જો જંન,
તીન વરસ કાયા રહે, તબ જીવ કરે તબ ગવન. ॥૯૪॥
સોળ પહોર ચલે જબ, શ્વાસા પીંગલા માંય,
જુગલ વરસ કાયા રહે, પછી રહે ન જાય. ॥૯૫॥
પાંચ રાત ઓર પાંચ દીન, ચલે દાહીનો શ્વાસ,
સમછર ભય કાયા રહે, પીછે હોય ફેર નાસ. ॥૯૬॥
પંદરા રોજ નિશદીન ચલે, શ્વાસા ભાન કે ઠોર,
આયુ સમાનો ખટ માસકુ, જીવ જાય તન છુટે. ॥૯૭॥
વીશ દીન ઓર રેનકુ, રવી ચલે એક સાર,
તીન માસ કાયા રહે, ફેર લહે જંમકા માર. ॥૯૮॥
એક માસ જો રહે, રેન દીન, ભાન દાનો હોય,
સત કબીર એસે કહે, નર જીવે દોર. ॥૯૯॥
નાડી જો સુક્ષ્મણા ચલે, પાંચ ઘડી ઠહરાય,
સુક્ષ્મણ જો એસે ચલહે, તબહી નર મર જાય. ॥૧૦૦॥

ન ચંદા નહિ સુર રહે, નહિ સુક્ષ્મણા વાસ,
મુખસે શ્વાસ નીકસે, ચાર ઘડીમાં કાલ. ॥૧૦૧॥
ચાર દીનકે આઠ દીન, બાર દીનકે વિશ,
એસે મે થંદા ચલે, તો જાનો બડો હંસ. ॥૧૦૨॥
તીન શત ઓર તીન દીન, ચલે તત્વ આકાશ,
એક વરસ કાયા રહે, ફેર કાલ વિશ્વાસ. ॥૧૦૩॥
તીન દીન ચંદા ચલે, ચલે રાતકુ સુર,
એ નીશ્ચે કરી જાણીએ, પ્રાણ ગવન બડા કુર. ॥૧૦૪॥
રાત ચલાવે ચંદ્રકુ, દીનકુ સુર ચલાય,
એક માસ એસે ચલે, તો છઠે મહીને કાલ. ॥૧૦૫॥
જબ સાધુ એસે લખે, છઠે મહીને કાલ,
આગે સાધન કયું કરે, બેઠે ગુફા તત્કાળ. ॥૧૦૬॥
જો પુરસારથ ચાહો આપકુ, પ્રાણ આ પ્રાણ મેલાય,
ઉત્તમ કરે સમાધી કુ, તાકુ કાળ નહિ ખાય. ॥૧૦૭॥
જ્યાં કાળ પહોંચ્યે નહી, નહિં જમકો ત્રાસ,
ગગન મંડળમાં જઈ કરે, કરે ઉન મુની વાસ ॥૧૦૮॥
પવન પીવે જવાલા પચે, નાભી તાળ કરી હોય,
મેરૂ ડંડકુ ફેર કરે, વસે અમરપુર માંય. ॥૧૦૯॥
જ્યાં કાલ નહિ જંજાળ નહિ, છુટે સકલ સંતાપ,
હોય ઉન મુની લીન મન, ના વીસરે આપ આપ. ॥૧૧૦॥
તીન બંધ લગાયકે, પાંચ વાયુકુ સાધ,
સુક્ષ્મણા મારગ હોય ચલે, દેખે અગમ અગાધ. ॥૧૧૧॥

સુરત જાઈ શબ્દમાં મલે, તાંહાં હોય મન લોલીન,
ખેચરી બંધ લગાયકે, પુરૂષ પરપ્રીન. ॥૧૧૨॥
આસન પદમ લગાયકે, મૂળ બંધ કર કરબંધ,
મેર ડંડકુ ફેર કર, સુરત ધધનકુ સાધ. ॥૧૧૩॥
ચંદ્ર સુર દો સમ કરી, ત્રીકુટી પર લગાઈ,
ખીચ ચક્રકુ ભેદ કર, શુન્ય શીખરકુ જાય. ॥૧૧૪॥
ઈંગલા પીંગલા સાધકો, કરે શુક્ષમણા વાસ,
પ્રેમ જોત્ય જ્યાં જલ હલે, પુજે મન વીશ્વાશ. ॥૧૧૫॥
જીને સાધન આગલ કીયા, નાશા બંધ કછુ હોય,
જબ લગી ચાહે તબ લગી જીવહી, કાલ બચાવે સોઈ. ॥૧૧૬॥
શીન અવસ્તા જોગ કર, બેઠે રહે મન જીત,
કાલ સાધવો, અંત સમે રણજીત ॥૧૧૭॥
સદા આપમેં લીન હોકર, કરે જોગ અભ્યાસ,
આવત દેખત કાલકુ, ગગન મંડળ કરે વાસ. ॥૧૧૮॥
શ્વાસ અભ્યાસ સદા કરે, રાખે પ્રાણ ચઢાય,
પુરા જોગી જાણીએ, તાકુ કાળ નહિ ખાય. ॥૧૧૯॥
પહેલે સાધન ન કીયા, ગગન મંડળકુ જાંન,
આવત દેખત કાળકુ, તો કહા કરે અજ્ઞાન. ॥૧૨૦॥
જોગ ધ્યાંન નહિ કીયા, જુવાન અવસ્થા ચીંત,
અગમ દેખે કાલકુ, તો કહાંશુ કહાવે જીત. ॥૧૨૧॥
કાલ જીતે હંસ મીલે, શુન્ય મેં અસ્થાન,

આગે જીને સાધન કીયા, શીન અવસ્થા જાંન. ॥૧૨૨॥
કાલ અવધ્ય વીતે તબ, ભીંન અભીંન સંભાર,
જોગી પ્રાણ ઉતારીયે, લીયે સમાધી લગાઈ. ॥૧૨૩॥
કાળ જીત જગમાં રહે, મૃત્યુ ન વ્યાપે તાય,
દશ દ્વારકુ ફેર કર, જબ ચાહે તબ જાય. ॥૧૨૪॥
સુરજ મંડળ વીચાર કર, જોગી ત્યાગે પ્રાંણ,
શત શબ્દ શાહી લહે, પાવે પદ નીરવાણ. ॥૧૨૫॥
કૃષ્ણ પક્ષ કે મધ્ય એહી, દક્ષીણ હોય જો ભાંન,
જોગી વાયુ ન છાંડીએ, રાજ હોય પુન આંન. ॥૧૨૬॥
રાજા હોય સત નામ જપે, પૂર્વે હોય પહેચાંન,
જોગ જુગત પાવે બહુત, દુસરે મુગત નીદાન. ॥૧૨૭॥
ઉતરાયણ સુર્યે લખે, શુકલ પક્ષ કે માંય,
જોગી કાયા ત્યાગીએ, જામે સંસેના હાય ॥૧૨૮॥
મુગત હોય બહારે નહિ, જીવ ખોજ મીટ જાય,
બુંદ સમુદ્રમાં જાય મીલે, દુનીઆ નહિ ડરાય ॥૧૨૯॥
દક્ષિણમાં સુરજ રહે, રહે માસ ખટ જાણ,
ફેર ઉતરાયણ પખ ફરે, રહે માસ ખટ જાણ. ॥૧૩૦॥
દો સુરકો સાધન કરે, શ્વાસામાં મન રાખ,
ભેદ સરોદાકા પાયકે, કાહુકુ ભાંખ્ય. ॥૧૩૧॥
જો રણ ઉપર જોઇએ, દાનસુર પ્રકાશ,
જીત હોય હારે નહિ, કરે શત્રુકો નાશ. ॥૧૩૨॥
હરીજનકો સુર દાનો હે, તેરો દાનો હોય,

જો કોઈ પહેલે ચઢે, રણ ક્ષત્રિ જીતે સોય. ॥૧૩૩॥
સુક્ષ્મણા ચલે તો ના ચાલીએ, જુધ કરનો કો મીત,
શીશ કટાઇ ભાગત, હોય દુરીજનકી જીત. ॥૧૩૪॥
જો વામે સુર પૃથ્વી હોય, ત્યાં બેઠે કોઇ ભુપ,
આપ દવાદળ પીલીએ, બાત કરહી અતી ગુપ્ત. ॥૧૩૫॥
જલ પૃથ્વી સુરમેં ચલે, સુનો ધરમદાસ વીર,
સફલ કારજ હોનું કરે, હોય ધરતી કે નીર. ॥૧૩૬॥
પાવક ઓર આકાશ હે, તત્વ વાયુ જો હોય,
કછુ કારજ ના કીજીએ, ઇંડમેં બરજત તોય. ॥૧૩૭॥
દાનો સુર જબ ચલે, તાંહાં જે કેહે વેન,
તીન પાવ આગે ધરે, સુરજ કે ડગ તીન. ॥૧૩૮॥
વામા પગ પહેલે ધરે, હોય ચંદ્રકો ચાલ,
વામા પગ પહેલે ધરે હોય ચંદ્રકુ ચાર. ॥૧૩૯॥
દાના સુરમે ચલત હે, દાના દગ ભરેં તીન,
વામા સુરકુ ચાર ડગ, વામાકુ પરવીન. ॥૧૪૦॥
ગર્ભવંતકુ ગર્ભકી, જો કોઈ પુછે આય,
બાળક હોય કે બાળકી, જીવે કે મરી જાય. ॥૧૪૧॥
દાનો સુર જબ ચલતહી, જો કોઇ પુછે આય,
વાકો વામો સ્વર ચલે તો, બાલક હોય મરી જાય. ॥૧૪૨॥
દાના સુર જબ ચલત હે, જો કોઇ પુછે આય,
વાકો દાનો ચલો તો, બાળક હોય સુખદાય. ॥૧૪૩॥

વામે સુર જબ ચલત હે જો કોઇ પુછે આય,
વાકો દાનો ચલે તો બેટી હોય મરી જાય. ॥૧૪૪॥
વામો સુર જબ ચલત હે જો કોઇ પુછે આય,
વાકો વામો ચલે તો, બેટી હોય સુખ થાય. ॥૧૪૫॥
દોનું સ્વર સુક્ષ્મ ચલે તો, કોઈ કહે ગ્રભકી આશ,
ગ્રભ ગળે કે ભુજ લગે સંકટ માતાકુ થાય, ॥૧૪૬॥
તત્વ આકાશ જબ ચલે, જો કોઈ પુછે આય,
છીયા હોય દેહ નહિ, પેટ માંહી સમાય. ॥૧૪૭॥
જો કોઈ પુછે આય કે, વાકો ગ્રભકો નાઉ,
દાનો વાકો સુર ચલે, શુદ્ધ શ્વાસ માંહી. ॥૧૪૮॥
બંધ ઓર જો આય કર, રહીજો પુછે કોઈ,
બંધ ઓરનીકો ગ્રભ હે, રહે તે સુરના હોય. ॥૧૪૯॥
ઈંગલા પીંગલા સુક્ષમણા, નાડી કહત હુ તીન,
સુરજ ચંદ્ર વીચાર કર, રહે શ્વાસ લો લીન. ॥૧૫૦॥
જો કછુ આશમેં ટકે, આપ માંહી સમાય,
એસે જ્ઞાની શ્વાસમે, રહે સુરત લોલાઇ. ॥૧૫૧॥
શ્વાસ માંહી કરાર કરે, જો જાને નર કોઈ,
વીત જાઇ શ્વાસા સબે, તબહી મૃત્યુ હોઈ. ॥૧૫૨॥
એકવીશ હજાર છસે ચલે, રાત દીવસ કે શ્વાસ,
વિશા સો જીવે વરસ, હોય આગેકો નાશ. ॥૧૫૩॥
અકળ મૃત્યુ કોઈ મરત, વર મરતકો ભુખ,
વીત જાય શ્વાસા સબ, તબ આવે જમદુત. ॥૧૫૪॥

ચોરાસી જંગમ સાધકે, શ્વાસા જુગત ચલાય,
અકાલ મૃત્યુ આવે નહિ, જીવે પુરી ઉમરાય. ॥૧૫૫॥
સુક્ષ્મ ભોજન કીજીએ, રહે નાંમપર શોહી,
જલ થોડા સો પીજીએ, બોહોત બોલો મત કોઇ. ॥૧૫૬॥
મોક્ષ મુગત જો ચાહો તો, તજે કામના કામા,
મનકી ઇચ્છા મટકે- ભજો સત નીજ નાંમ. ॥૧૫૭॥
દેહી અભ્યાસ મીટાઇ કે, પાંચને તજ કર્મ,
આપમે આપ સમાય હો, તબ છુટે દેહી કર્મ. ॥૧૫૮॥
જેહી હુતી આ ધરમદાસ, હંમ તુમસે સબ કહી,
પરીબ્રહ્મ પરમાત્મા, સત કબીરે ભલે લહી. ॥૧૫૯॥
દેહ મરશે સો અમર હે, પરિબ્રહ્મ હે સોઇ,
અજ્ઞાની ભટકત ફીરે લેખે શો જ્ઞાની હોય. ॥૧૬૦॥
દેહ નહિ એ બ્રહ્મ નીત્ય ન્યારા હે,
અવીન્યાસી નીરવાણમાં સો દેહમાં, દેહ કર્મ કરી જાણ. ॥૧૬૧॥
ટોલી બોલન સૌવન, ભોજન કર મન આહાર,
દુઃખ સુખ મધ્યે રોગસ્ય, ગરમી શીત નીહાર. ॥૧૬૨॥
જન્મ મરણ સબ દેહકુ, એક મુરત નાંમ,
ઉપજે વણસે દેહી સબ, પાંચ તત્વકા ગામ. ॥૧૬૩॥
પાવક પાણી પવન હે, ધરતી ઓર આકાશ,
પાંચ પચીસ સુદેહ હે, એ શુન ભનુ પ્રકાશ. ॥૧૬૪॥
ઘટ ઘટ ઉપાધી જીણ જાણજો, કર નવે ઉપાય,
કામ ક્રોધ અહંકાર હે, મોહ લોભ ન લપટાય. ॥૧૬૫॥

જીભ્યા ઈંદ્રી નીરખી, નાશા ઈંદ્રી કાંન,
નાસા ઈંદ્રી ધરણીકી, કર વીચાર પહેચાંન. ॥૧૬૬॥
તુચા ઈંદ્રી વાયુકી, પાવક ઈંદ્રી નેંન,
ઈનકો સાચવે સો પદ પાવે, ઓર હોય સુખ ચેન. ॥૧૬૭॥
નીદ્રા જીભ્યા આલસ હે, ભુખ્યા પ્યાસ જોય,
સત કબીર વાયુ કહે, અગ્ની તત્વકે સોચ. ॥૧૬૮॥
રક્તપીત કફ તીસરો, બીંદુ પરસેવો જાંણુ,
પાંનીસે પેદાસ હે, કર વીચાર પહેચાન. ॥૧૬૯॥
ચાંમ હાડ નવ નાડીકા, રોમાવલી ઓર માંસ,
પૃથ્વી કે પાંચુ કહે, અંતે સરવકો નાસ. ॥૧૭૦॥
બલકરણ ઓર ધાવન પ્રસારન સંકોચન ચલાંન,
દેહી વડે સો જાંણીએ, વાયુ તત્વકો જાંણ. ॥૧૭૧॥
જુઠ સાચ મોહ લોભ અહંકાર હે દેહીસુ અનુરાગ,
તત્વ આકાશ પ્રગતી નીત્ય ન્યારો તું જાણ. ॥૧૭૨॥
પાંચ પચીસ ઓર તીન હે, તીનમાં સકલ સભાવ,
નીરાકાર પરિબ્રહ્મ હે આપ આપમે પાવ. ॥૧૭૩॥
નીરાકાર નીર લેપતુ, દેહી જાંણુ આકાર,
આપ ન દેહી મનથે એહી જ્ઞાન તત્વ સાર. ॥૧૭૪॥
સો સહેસ્ત્ર છેદી શકે નહિં, પાવક શકે ન નીર
મરે મટે સો તુ નહિ, ગુરૂમુખ તત્વ વીચાર. ॥૧૭૫॥
જલ કાટકે વાયુ હે, લહેની મટે ફીર હોય,
જીવ અવીન્યાસી નીત્ય હે, જાંને વીરલા કોઈ. ॥૧૭૬॥

આંખ નાક જીભ્યા કહે, તુચા જાંન ઓર કાન,
પાંચો ઇંદ્રી જ્ઞાન હે, જાનો જાન સુર માન. ॥૧૭૭॥
ગુંદા લીંગ મુખ તીસરે, હાથ પાવ લીખી લેહ,
પાંચો ઇંદ્રી કર્મ હે, તાસે કહીએ દેહ. ॥૧૭૮॥
પૃથ્વી નાભી સ્થાન હે, ગુદા દોનું દ્વાર,
પીળો રંગ પીછાણીએ, પવન આવન હાર. ॥૧૭૯॥
લાલ રંગ હે અગ્ની કો લોભ મોહ અહંકાર,
જલકો વાસો શુભ લહે, લીંગ જાણીએ દ્વાર. ॥૧૮૦॥
મીથુન કર્મ એ આહાર હે, ધોળો રંગ નીહાલ,
પવન નાભીમાં રહે, ત્યાં નાસીકા દ્વાર. ॥૧૮૧॥
હરો રંગ હે વાયુકો, ગંધ શુગંધકો આહાર.
આકાશ સસીમેં વસે હે, તાકો સામ આકાર. ॥૧૮૨॥
શબ્દકા શબ્દકા એ હાર હે, દ્વારા સરવણ જાણ,
કારણ સુક્ષમણી ગહે, ઓર અસ્થલ પરમાંણ. ॥૧૮૩॥
મન બુધ ચિત અહંકાર હે જોઇએ વશ કરણ વીચાર.
જ્ઞાન વિજ્ઞાન સો જાણીએ, કરકે નીત્ય નીહાર. ॥૧૮૪॥
શબ્દ સ્પર્શ ગંધ હે, ઓર કહીએ રૂપ રસ,
દેહ કર્મ વા સુનીએ એહી હે નીજ રૂપ. ॥૧૮૫॥
નીરાકાર હે અવ્યય તુ અચલ નીવાસી તું જીવ,
નીરાલંભ નૈરવૈર સુની અજર અવીન્યાસી તુ શીવ. ॥૧૮૬॥
વામો કોઠો અગ્નીકો, દક્ષિણ જલ પ્રકાશ,
મન હરદે અસ્થાંન હે, પવન નાભીમાં વાસ. ॥૧૮૭॥

મૂળ કમલ દલ ચારકો, લાલ પાખંડી રંગ,
ગવરી સુત વાસો કીયો, છસેં જાપ તહાં સંગ. ॥૧૮૮॥
કમલ ખટ દલ પીલા નાભી તલે સંભાલ,
ખટ સહેસ્ત્ર જાપ તહાં જપે, બ્રહ્મા સાવત્રી ત્યાં નીહાર. ॥૧૮૯॥
અષ્ટ પાંખડીકા કમલહે, લીલાવરણુ નીહાર,
વિશ્નુ લક્ષ્મી વાસો કીયો, ખટ સહેસ્ત્ર જાપ તાંહાં સંભાલ. ।૧૯૦।
અનહદ કહીએ દ્વાદસ કમલ એ રંગ હે શ્વેત,
ખટ સહસ્ત્ર જાપ તહાં જપે, શીવ શક્તિ તહાં હેત. ॥૧૯૧॥
સોડસ દલકો કમલ હે કંઠ વાસના રૂપ,
જાપ સહેસ્ત્ર તાંહાં જપે ભેદ કહુ અતી ગુપ્ત. ॥૧૯૨॥
અગ્નિ ચક્ર દોદલ કમલ ત્રીકુટી ધાંમ અનુપ,
જાપ સહેસ્ત્ર જ્યાં જપે તેજ પુજ્ય પ્રકાશ. ॥૧૯૩॥
જોગ જુગત કર ખોજલે, સુરતનીરત કર ચીંવ,
દશ પ્રકારે અનહદ બજે, હો ત્યાં લોલીન. ॥૧૯૪॥
તીન બંધ નવ નાડીકા, દશ વાયુકા જાંન,
પાન અપાન સમાન હે ઓર કહે ઉદાન. ॥૧૯૫॥
પાન વાયુ કરકલ કુરમહીં રંનજીત
દશ દ્વારાકુ બંધ કર, ઉતમ નાડી તીન આદીત. ॥૧૯૬॥
ઈંગલા પીંગલા સુક્ષ્મણા કરી લ્યૌ, રેશ પરવેન,
કરત અરપન નામ, તર ગયે પતીત અનેક. ॥૧૯૭॥
અનહદ ધુનકે બીજમાં, દેખે ખ્યાલ અપાર,
પુરક કરે કુંભ ભરે, રેચન પલ ઈન ઉતાર. ॥૧૯૮॥

એસે અરપન નામકા કરતહે શુક્ષમ આહાર,
ધરતી બંધ લગાયકે દશ વાયુ સંભાળ. ॥૧૯૯॥
મુસ્તક પ્રાણ ચઢાયકે, કરે અમરાપુર ભોગ,
જ જંન રાતા આપમાં, સો જંન જાને જોડી. ॥૨૦૦॥
પાંચો મુદ્રા સાધકે, પાવે ઘટકો ભેદ,
ડી સકત ચઢાય કે, ખટ ચક્કુ છેદ. ॥૨૦૧॥
જોગ જુગતમાં કીજીએ, કર અજંપા ધ્યાન,
આપે આપ વીચારીએ, પરમ તત્વકા જ્ઞાન. ॥૨૦૨॥
સોહર બ્રહ્મ શરીર હે, બ્રાહ્મણ ઓર રજપુત,
બુઠા બાલા નહિ આત્મા, ધર્મદાસ લખ્યો સંમપુરણ. ॥૨૦૩॥
કાયા માયા જાણીએ, જીવ બ્રહ્મ હે નીત્ય,
કાયા છુટે ઓચીત મીલે, તું પરમાત્મા સત. ॥૨૦૪॥
નાભી નાસીકા માંહી હે, નીત્ય સોહંગ હંગકા જાપ.
સોહંગ અજંપા જાપ હે છુટે સકલ સંતાપ. ॥૨૦૫॥
ભેદ સરોદાકા કહુત હુ, સુક્ષ્મ કહ્યો ન જાય,
વાસ સંજંમ સાધકે, અપને મન ચીત લાય. ॥૨૦૬॥
ધરતી ચલે ગીરવર ઢલે, ભુચલે દ્રુચલે સુન મીત બચન,
સરોદા નહિ ચલે, સો નીચ્ચે કરી ચીંન. ॥૨૦૭॥
સત કબીરે દયા કરી, દીયા સરોદા જ્ઞાન,
ધરમદાસ સ્થીરતા ભયા, આવા ગમન મીટ જાય. ॥૨૦૮॥

॥ ઇતિશ્રી કબીર ધર્મદાસ સંવાદ સરોદા ગ્રંથ સમાપ્ત. ॥

સુરત—ખપાટીયા ચકલા તાસવાળાની પોળ લક્ષ્મીનારાયણની વાડીમાં
આવેલા "જૈન વિજય" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં મુલચંદ કસનદાસ
કાપડિયાએ છાપ્યું.